

Tűzvédelmi oktatás törzsanyaga

Mivel minden gazdasági társaságnak, létesítmények a tűzvédelmi oktatás alapját nyújtó tűzvédelmi szabályzat tartalma kisebb-nagyobb mértékben eltér, ezért részletes oktatási tematikát nem lehet összeállítani. Ennek ellenére ebben az anyagban röviden áttekintjük azokat az átfogó címszavakat, általános tartalmakat, melyek minden oktatásban szerepelnek.

Tűzvédelmi oktatás tematikája

A tűzvédelmi oktatási tematikát a létesítmény Tűzvédelmi Szabályzatából (továbbiakban: szabályzat) állítja össze az oktató. Ennek egyszerű oka, hogy az 1996. évi XXXI. tv. kimondja, hogy a gazdálkodó tevékenységet folytató magánszemélyeknek, jogi személyeknek, jogi személyiséggel nem rendelkező szervezeteknek a létesítmények, az építmények, a technológiai rendszerek megvalósításával, üzemeltetésével, fejlesztésével összhangban kötelesek gondoskodni arról, hogy munkavállalóik, a munkavégzésben részt vevő családtagjaik a jogszabályokban meghatározott tűzvédelmi előírások szerint végezzék a tevékenységüket, valamint a tűzvédelmi szabályzatban foglaltakat megismerjék és betartsák. Tehát tulajdonképpen a tűzvédelmi oktatás anyaga maga a szabályzat. Igen ám, de sokszor a szabályzat olyan sokrétű és nagy terjedelmű, hogy egyrészt igen sokáig tartana azt leoktatni, másrészt annak nem minden részét kell minden munkavállaló részére megismertetni. Nagy gazdasági társaságoknál figyelhető meg, hogy az oktatást az egyes munkaköröknek külön-külön hajtják végre.

A szabályzat előírásain túlmenően az oktatás során ki kell térni a tűzriadó tervben foglaltakra is illetve, hogy tűzeset során az ott tartózkodóknak milyen feladataik vannak. A tűzriadó terv oktatása akkor lehet a leghatékonyabb, ha azt egybekötjük egy tűzriadó terv gyakorlattal. Ennek során az elméletben elhangzottakat gyakorlatba is át tudják ültetni, így az sokkal jobban rögzül mintha nagyobb időintervallum telik el az elméleti és a gyakorlati képzés között.

A szabályzatban foglaltak illetve a tűzriadó tervben foglaltakon túlmenően ki kell térni a létesítményben zajló munkafolyamatok veszélyeire is illetve a veszélyes technológiákra vagy technológiai elemekre.

A tűzvédelmi oktatás keretében meg kell ismertetni a tűzjelző berendezés működését illetve a jelzést követő eljárásrendet, ami az adott létesítményt jellemzi. Ennek keretében a tűzoltó berendezések, mind az esetleges beépített mind pedig a kézi oltóberendezések használatát is be kell mutatni, a lehetőségekhez mérten nem csupán egy-egy dia keretében (a szemléltető oktatást a kézi oltókészülékekre értem).

A tűzvédelmi oktatás lezárásaképp pedig a nyári lapszámokban ismertetett elsősegélynyújtási fogásokat kell röviden összefoglalni.

Vegyük sorra az egyes témaköröket, melyek tartalmát a munkavállalók számára át kell adni!

Szervezethez köthető kötelezettségek, feladatok

A szabályzatokban külön fejezet szolgál a létesítmény szervezeti felépítéséhez kapcsolódó feladatokra. Ebben a cég struktúrájának megfelelően található meg az egyes beosztásokhoz köthető feladatok. Az oktatás során attól függően kinek, milyen rétegnek tartják az oktatást célszerű a közvetlenül fölöttük álló szint feladatait is ismertetni. Tehát az egyszerű munkavállalónak le kell vezetni, hogy a tűzvédelem területén nem csak neki vannak feladatai, hanem a csoportvezetőnek, sőt még a vezérigazgatónak is (ez utóbbi feladatait szinte teljesen felesleges ismertetni). A közvetlen munkahelyi vezetők feladatait azért célszerű ismertetni, hogy az alattuk dolgozók tudják mik azok a helyzetek, ami már intézkedés szempontjából kívül áll saját hatáskörükön. Ez nyilván egy jobban tagolt szervezet esetén lehet érdekes egy-egy eset kivizsgálásakor és a felelősségi körök elemzése során.

Példa:

Csoportvezető

- *A csoportvezető felelős a felügyelete alá tartozó munkahelyeken a tűzvédelmi előírások megtartásáért, illetve betartásáért.*
- *Minden munkakezdés előtt, a munka végzése közben, valamint a munka befejezése után ellenőrzi a tűzveszélyes tevékenységre vonatkozó tűzvédelmi előírások betartását, nyílt láng használatát, hegesztést, a PB gázüzemű készülékek használatát, az olvasztós ragasztást, forrasztást, tűzgyújtást, a vegyszerek felhasználását, stb.*
- *Tűzveszélyes munka csak Alkalomszerű tűzveszélyes tevékenység engedély birtokában végezhető, melyet az ügyvezető igazgató aláírásával hitelesített.*
- *A rá bízott területen amennyiben alvállalkozók végeznek munkát, köteles figyelemmel lenni tevékenységükre, ellenőrizni, hogy a tűzvédelmi szabályzatban foglaltakat megtartják-e.*
- *Tűz esetén meghatározza a munkaterületen dolgozók beosztását, hogy adott esetben mindenki ismerje meg az oltással, mentéssel, áramtalanítással, segítségkéréssel, tűzjelzéssel kapcsolatos feladatát.*
- *Felelős azért, hogy tűzveszélyes tevékenységet csak tűzvédelmi szakvizsgálóval rendelkező személy végezzen.*
- *A Tűzriadó Tervben meghatározott kötelező magatartási szabályokat, feladatokat rendszeresen tudatosítja az irányítása alá tartozó dolgozókkal. Tűzeset vagy káreset alkalmával végrehajtja, illetve végrehajtatja a Tűzriadó Tervben foglaltakat.*
- *Köteles a tudomására jutott rendellenességet azonnal megvizsgálni, megszüntetésére intézkedést tenni, közvetlen tűz- vagy robbanásveszély esetén a munkát leállítani a tűzvédelmi helyzetre kiható változást, jelenteni felettesének, illetve a tűzvédelmi megbízottnak vagy előadónak.*
- *Felelős a munkahely rendjéért, tisztaságáért, a tűz- és robbanásveszélyes anyag, gázpalack raktározási, tárolási előírásainak végrehajtásáért, a dohányzás és nyílt láng használata tilalmának megtartásáért, a dohányzóhely kijelöléséért.*
- *Folyamatosan ellenőriznie kell, hogy a közlekedési utak még ideiglenesen se legyenek eltorlaszolva.*

Dolgozók

- *Kötelesek részt venni az előzetes és ismétlődő tűzvédelmi oktatáson, megismerni és tevékenységük során maradéktalanul betartani a tűzvédelmi szabályzat rájuk vonatkozó részeit.*
- *A tudomásukra jutott rendellenességeket, tűzvédelmi hiányosságokat kötelesek azonnal jelenteni a vezetőik felé.*
- *Kötelesek a munkahelyeken rendet és tisztaságot tartani, megszüntetni minden olyan körülményt, amely tüzet vagy robbanást okozhat.*
- *A munka befejezése után köteles ellenőrizni a használati szabályok megtartását, hiányosságok észlelése esetén a szabálytalanságot azonnal meg kell szüntetni.*
- *Felelősök a munkaterületükhöz tartozó gépek, berendezések technológiai és kezelési utasításban foglaltak szerinti üzemeltetéséért, ellenőrzéséért.*
- *Felelősök a munkaterületen a közlekedési utak, kijáratok szabadon tartásáért a tűzoltó berendezések, készülékek megközelíthetőségéért.*

Tűzvédelmi szakvizsgákkal kapcsolatos ismeretek

Mint azt tudjuk egyes munkakörök tűzvédelmi szakvizsgához kötöttek, nyilván sokszor ismertettük már melyek pontosan ezek a munkakörök, így most ezektől eltekintek. Az ellenőrzések során az egyik legmarkánsabb hibaként jelenhet meg, ha egy munkavállaló nem érvényes tűzvédelmi szakvizsgával végzi tevékenységét, vagy ami rosszabb, soha nem is rendelkezett szakvizsgával. Leggyakoribb hiba, hogy a közvetlen munkahelyi vezetők nem rendelkeznek szakvizsgával. Az oktatás során ki kell térni a szakvizsgákkal kapcsolatos előírásokra. Ismertetni kell a tűzvédelmi szakvizsga birtokában betölthető munkaköröket. A szakvizsga formai, tartalmi követelményeinek áttekintése azért is fontos, mivel fordult már elő, hogy munkavállaló – önhibáján kívül – hamis tűzvédelmi szakvizsga bizonyítványt mutatott be a hatóság képviselőinek. A későbbiek során fény derült, hogy nem egyedi esetről volt szó és egy nagyobb oktatásszervező cég bizonyítványaival éltek vissza.

Ilyen hasznos részletek lehetnek például:

- *Szakvizsgára az a személy bocsátható, aki a felkészítő tanfolyamon részt vett.*
- *A szakvizsga oklevelet vissza kell vonni, amennyiben a szakvizsgával rendelkező személy foglalkozása körében tűzvédelmi szabály megszegésével tüzet okoz, vagy munkája közvetlen tűzveszélyt jelent környezetére, és a tűzvédelmi hatóság a szabályszegéssel okozott kárért, illetve az előidézett veszélyhelyzetért felelősségét megállapította.*
- *A tűzvédelmi szakvizsga letételéről bizonyítványt kell kiadni, melyről nyilvántartást kell vezetni. A vizsga érvényességét 5 évente szervezett továbbképzéssel lehet megújítani.*
- *A dolgozó köteles a bizonyítványt megőrizni és munkavégzés közben állandóan magánál tartani, ellenőrzéskor azt bemutatni.*

Tűzvédelmi ellenőrzés, szemle

Bizony a létesítményben tartózkodó munkavállalóknak tisztában kell lenniük, hogy a tűzvédelmi hatóság vagy a létesítmény saját, minőségellenőrzéséért felelőse, tűzvédelmi megbízottja ellenőrizheti a szabályok betartását munkavégzésük során. Sok esetben az egyes cégek szigorúbbak munkavállalók szabályszegésével szemben, mint a tűzvédelmi hatóság. Ez általában a szigorú minőségbiztosítási rendszereknek köszönhető, amelyek manapság minden nagyobb vállalkozásnál megtalálhatók valamilyen módon. Ellenőrzési kötelezettség azonban nem csak a hatóságot, tűzvédelmi megbízottat vagy a minőségbiztosítás felelősét terheli, hanem bizonyos esetekben a dolgozókat is. Nagyon fontos tisztázni, ha a szabályzatban a dolgozóknak ellenőrzési kötelezettséget rögzítettünk, akkor ezt az oktatáson is ki kell hangsúlyozni.

Ellenőrzéssel kapcsolatos tudnivalók lehetnek:

- *A telepen bármikor tűzvédelmi ellenőrzést tarthat az illetékes tűzvédelmi hatóság. Évente legalább egyszer tűzvédelmi ellenőrzést, szemlét tart a tűzvédelmi előadó.*
- *A tűzvédelmi ellenőrzésről, szemléről jegyzőkönyvet kell felvenni, a szükséges intézkedések megtételéért felelősök és a határidők megjelölésével.*
- *A dolgozók naponta kötelesek munkaterületükön, illetve a raktárban tűzvédelmi ellenőrzést tartani, és a megállapított hiányosságok megszüntetésére saját hatáskörben intézkedni.*
- *A napi munka befejezésekor - záráskor -, az illetékes munkahelyi vezető, illetve az általa kijelölt, utolsóként távozó dolgozó köteles ellenőrizni, hogy a Tűzvédelmi Szabályzatban foglaltak végrehajtása megtörtént-e. Szabálytalanság észlelése esetén gondoskodnia kell annak azonnali megszüntetésére.*

Általános szabályok

A szabályzatok ezen fejezete tartalmazza azokat a szabályokat, melyek egyformán mindenkire érvényesek. Tehát abban az esetben, ha szelektált oktatásról is van szó, ezt a fejezetet minden oktatáson ismertetni kell. Itt található meg azok az általános szabályok, melyek meghatározzák a tűzvédelmi kultúrát, a létesítmény tűzvédelmének alapjait. Tulajdonképpen ezek a szabályok az Országos Tűzvédelmi Szabályzat 89. A használatra vonatkozó általános szabályok alcím alatt található meg, nyilván ezeket az adott létesítményre vetítve kell alkalmazni és sokszor előfordul, hogy saját egyedi – a jogszabályokkal harmonizáló – a szabályokat is lehet találni. A lentebb hozott példából belátható, hogy megtalálhatók mind a jogszabályi mind pedig az egyedi, adott létesítmény használatára vonatkozó előírások.

Ezek lehetnek:

- *Az építményt, építményrészt, a vegyes rendeltetésű épületet, szabadteret csak a használatbavételi, üzemeltetési, működési és telephelyengedélyben megállapított rendeltetéshez tartozó tűzvédelmi követelményeknek megfelelően szabad használni.*
- *A termelést, a használatot, a tárolást, a forgalomba hozatalt, valamint az egyéb tevékenységet (a továbbiakban együtt: tevékenység) csak a tűzvédelmi követelményeknek megfelelő szabadtéren, helyiségben, tűzszakaszban, rendeltetési egységben, építményben szabad folytatni.*

- *A helyiségben, építményben és szabadtéren csak az ott folytatott folyamatos tevékenységhez szükséges anyag és eszköz tartható.*
- *Tűztávolságon belül tárolási tevékenység nem végezhető. Ezen területet a hulladékoktól, száraz aljnövényzettől mentesen kell tartani.*
- *A helyiségből, a szabadteréből, a gépről, a berendezésről, az eszközről, a készülékről a tevékenység során keletkezett robbanásveszélyes és tűzveszélyes osztályba tartozó anyagot, hulladékot folyamatosan, de legalább műszakonként, valamint a tevékenység befejezése után el kell távolítani.*
- *I-II. tűzveszélyességi fokozatú folyadékkal, zsírral szennyezett hulladékot jól záró fedővel ellátott, nem tűzveszélyes anyagú edényben kell gyűjteni, majd erre a célra kijelölt helyen kell tárolni.*
- *A munkahelyeken az üzemben, a raktárban és az irodákban a napi tevékenység befejezése után ellenőrizni kell a használati szabályok megtartását, az esetleges szabálytalanságokat meg kell szüntetni. A központi telepen valamint a munkahelyeken a villamos hálózatot feszültségmentesíteni kell.*
- *A munka befejezése után a központi telepen a helyiségeket le kell zárni, a kulcsot úgy kell elhelyezni, hogy az szükség esetén könnyen hozzáférhető legyen. Ennek megszervezése a munkahelyi vezető, raktárvezető feladata.*
- *Üzemidő alatt tilos lezárni olyan helyiséget, vészkijáratot, amelyek a menekülés célját szolgálják, vagy a menekülés útjába esnek.*

Milyen általános, leggyakoribb teljes létesítményre vonatkozó előírásokkal találkozhatunk még?

- Dohányzás: a létesítményekben manapság már egyre gyakrabban találkozhatunk nem csak zárt téri „Dohányzókkal”, hanem a nyílt téren is korlátozott helyen lehet rágyújtani. Megfigyelhető volt a régebbi szabályzatoknál, leginkább azt taglalták, hogy hol tilos dohányozni, míg manapság a céges kultúra fejlődése és az egészség védelme érdekében ez a szemlélet megfordult. A mai szabályzatokban azt találhatjuk, hogy hol szabad dohányozni. Ez utóbbi szigorúbb szemléletet eredményez, továbbá nem szabad kihangsúlyozni, hogy a gazdálkodó szervezetek egyes esetekben a dohányzási szabályok megszegését súlyos pénzbüntetéssel honorálják.
- Nyílt láng használata, tűzveszélyes tevékenység: a karbantartási tevékenység szinte állandó velejárója, hogy nyílt lángot kell használni. Mivel a karbantartás kiterjed az egész létesítményre azért ennek szabályait szigorúan ki kell dolgozni és be kell tartatni. Egyre gyakrabban fordul elő, hogy a karbantartási tevékenységet alvállalkozók hajtják végre, ezért kiemelten kell kezelni az ilyen jellegű munkálatokra vonatkozó szabályok oktatását.
- Raktározás és tárolás: az egyik legtöbb problémát jelentő terület, hiszen itt nem csak a raktárakra vonatkozóan kell kioktatni a dolgozókat, hanem az egészen egyszerű munkahelyeken található szekrények rendben tartását is takarja.
- Közlekedési utak: a közlekedési utakról minden oktatáson kell beszélni, hiszen bármennyire is mindenki tisztában van azok szabadon tartásáról nem lehet elégszer sulykolni az erre vonatkozó előírásokat.
- Villamos berendezések: mivel minden munkahelyen, irodában található villamos berendezések a velük kapcsolatos szabályokra szintén fel kell hívni a figyelmet. Mivel a tüzesetek jelentős hányadát okozza valamilyen elektromos probléma

ezért az oktatás során nem csak magukra a berendezésekre kell kitérni, hanem a csatlakozási pontokra (konnektorok, hosszabbítók) illetve a berendezések elhelyezésére, használt utáni kezelésére is.

A fentiekén túlmenően természetesen vannak még olyan általános részek, melyek vagy köthetők a fenti témákhoz vagy önállóan is bemutatathatók, például a kiürítés, kimenekítés kérdése.

Egyes helyiségekre vonatkozó speciális szabályok

Az egyes helyiségekre lebontott előírások legtöbbször az általános rész kivonatát foglalják magukba. A szabályzatban azért található meg külön taglalva mivel a speciális előírások illetve a helyiségek (régén tűzveszélyességi osztályba sorolása) kockázati osztályai itt is megtalálhatók. Célszerű az oktatás során tűzvédelem szempontjából kiemelt helyiségekre kitérni. Arról nem is beszélve, hogy a speciális szabályokat itt is ismertetni kell.

Példa:

- *A helyiségek elektromos berendezése mindenkor feleljen meg a nemzeti szabvány előírásainak, különös tekintettel a túláram és érintésvédelemre.*
- *A helyiségekben tilos a dohányzás és nyílt láng használata, valamint minden olyan tevékenység, amely tüzet okozhat.*
- *Öngyulladásra hajlamos anyagot, továbbá éghető folyadékot, nem szabad tárolni a közlekedési és menekülési útvonalakon*
- *A helyiségekben tilos a dohányzás és nyílt láng használata, valamint minden olyan tevékenység, amely tüzet okozhat.*
- *Iratot, irodaszert, nyomtatványi anyagokat, takarítószeret ömlesztve tárolni tilos!*
- *A tárolt anyagokat fajtánként szétválogatva, elkülönítve, nem éghető anyagú (fém) állványon, polcon kell elhelyezni úgy, hogy az állványok között 90 cm széles közlekedési út szabadon maradjon.*
- *Az állványokon elhelyezett éghető anyagokat úgy kell tárolni, hogy azok a világítótesteket 50 cm-nél jobban ne közelítsék meg.*
- *A helyiségek kijáratát, a villamos berendezés kapcsolóját, a tűzoltó készülékeket, a belső közlekedési utakat elzárni vagy leszűkíteni még átmenetileg sem szabad!*
- *A helyiségekben vagy a bejárat közelében a tárolt anyagoktól függően 1-1 db kézi tűzoltó készüléket kell készenlétben tartani.*
- *A helyiségekben vagy a bejárat közelében a tárolt anyagoktól függően 1-1 db kézi tűzoltó készüléket kell készenlétben tartani.*
- *A helyiségekben „A”-„B” tűzveszélyességi osztályba tartozó anyagot, éghető folyadékot tárolni tilos!*
- *A helyiséget utolsóként elhagyó dolgozónak kötelessége távozás előtt meggyőződni arról, hogy nem maradt-e vissza olyan veszélyforrás, amely később tüzet okozhatna, valamint kötelessége az elektromos berendezések kikapcsolása és a helyiség áramtalanítása.*

Olvasóinknak úgy tűnhet sokkal nagyobb hangsúlyt fektettem a tűzvédelmi oktatást kiegészítő tudományainak ismertetésére, mint például az elsősegély vagy az oktatási

módszerek. Ennek oka, hogy általában az oktatási törzsanyag, a létesítmény tűzvédelmi szabályainak ismertetése önmagában jól összeszedett és logikus felépítésű. Az általam részletesen bemutatott témákban lehet bizonytalanságot érezni egyes esetekben. Az oktatás módszertana pedig külön szakma és magam is sokszor kerülök nehéz helyzetbe, hogy egy relatív száraz és unalmas anyagból olyan előadást és oktatást prezentáljak, ami nem csak pillanatnyilag ragadja meg a hallgatóság figyelmét, de maradandó tudást is ad.